

Ontologie LvH, 1973

Ontologie je doslovně přeloženo „věda o jsoucnu“, o jsoucím. Ovšem je to zvláštní věda, která se zabývá jsoucnem jakožto jsoucím. Tedy jakožto jsoucím; co do toho, že (a jak) jest. Jde jí u jsoucna, k němuž míří a o něž se zajímá, ne o to, čím se liší od jiných jsoucn, a to znamená o nejrůznější jeho kvality, ale jde jí o to jediné a základní, totiž právě o to, že to jsoucno jest a jak jest. Ontologie, kritická ontologie, tedy nemůže začínat tam, kde jistou dobu bávalo zvykem začínat, totiž u předmětného jsoucna. Předmětné jsoucno není jsoucno, jak jest; není to jsoucno, pokud jest, ale je zprostředkováno předmětným přístupem. Předmětné jsoucno tedy není vpravdě a podstatě, v základu jsoucím, ale pouze zprostředkovaně jsoucím (ne tedy samo o sobě jsoucím), teprve někde za ním či pod ním je jsoucno vskutku, opravdu jsoucí. A tak můžeme ještě nyní zpřesnit, že ontologie je ta disciplína – a už nebudeme říkat „věda“, jestliže lišíme mezi filosofií a vědou, tedy ontologie je nikoli speciální vědeckou disciplínou, nýbrž je jednou z filosofických disciplín – ontologie je tedy disciplína, která se stará o to, co vskutku, opravdu jest, a to právě po té stránce, že tj. Ontologie se stará o praví jsoucno, jsoucno vpravdě (v pravdě), pokud jest.

Ale nyní se zeptejme na to, jaká to je cesta, po níž se můžeme dostat ke jsoucnu pravému, opravdovému, pokud jest. Už jsme si ozřejmili, že ta cesta nevede k předmětnému jsoucnu – to je zprostředkované jsoucno. A ovšem cesta za předmětné jsoucno, cesta k tomu základu, který umožňuje, aby se nějaké jsoucno postavilo jako předmětné před nás, taková cesta není možná, neboť nevíme, čím změřit a na základě čeho rozpoznat, co je na předmětném jsoucnu dáno oním základem a co pouhým prizmatem předmětného přístupu k tomu jsoucnu, tedy prizmatem přístupu, který přistupuje ke jsoucnu jakožto k předmětu. Musíme mít nejprve jiný, základnější, elementárnější, primárnější zkušenost s tím, co je jsoucí, zkušenost se jsoucností jsoucna, jsoucností jsoucího, abychom pak na základě této zkušenosti a vycházejíce z ní mohli pročistit to, co se před nás staví jako předmětné jsoucno, a dospět k onomu základu tohoto předmětného jsoucna, jímž jest jsoucno jakožto vpravdě jsoucí. A takovou zkušenost opravdu máme: touto zkušeností jsme my sami sobě. Ontologie tedy musí vycházet ze zkušenosti člověka, který se vztahuje, který se vztáhl a nadále vztahuje sám k sobě. A právě touto okolností se ontologie kvalifikuje jako disciplína vpravdě filosofická. Jestliže filosofii chápeme jako principiální reflexi, pak ontologie jakožto ta disciplína, která míří k jsoucím vpravdě, vycházejíc však ze zkušenosti onoho nejbližšího jsoucího vpravdě, jímž je myslící subjekt sám, zařazuje se do rámce filosofie.

(Zápis podle mgf. záznamu z 3.2.73 na A4, samostatný list; dig. přepis 31.1.06.)

(Praha, 730203-1.)

Ontologie - A LvH, 1973

Antické přesvědčení, že názoru, odvozenému ze smyslového vnímání, ze zkušenosti, je třeba nadřadit, ne-li přímo proti němu postavit, názor, k němuž dospějeme přímým vhladem do principů, do principiálních souvislostí, není pouhým předsudkem, není pouhým omylem, nýbrž je určitou, nepřesnou, snad falešnou interpretací zkušenosti, kterou máme i my, která je i nám známá, a kterou ovšem jsme povinni také my nějak interpretovat, i když jiným způsobem. Jde totiž o to, že zkušenostní přístup, tj. např. smyslové vnímání, ale nejenom takto redukovaně, tedy přístup praktický obecně (Přičemž praxi chápeme v největší šíři), je možná jenom tak, že v jeho hloubce se uspořádají nějaké jeho principy. Chyba v antickém porozumění spočívala v tom, že tyto principy byly objektivovány, byly považovány za dané, rozvržené božským rozumem nebo kosmickým řádem. Tedy byly to principy jediné možné a jediné správné a pravé. Tedy v této věci moderní doba už není tak jednoznačná a pomalu se dostává do situací, kdy musí řešit krizi představy jednoznačných principů, které jsou v základu jsoucna (jsoucího). To je situace – nemůžeme ani říci „moderní“, nýbrž nejposlednější, protože ještě třeba Kant znamená obrovský pokus objektivizovat, objektivovat

alespoň některé ze základních principů, totiž právě ty, které jsou dány samotným postojem subjektu k věcem, tedy ne jednotlivého subjektu, nýbrž subjektu vůbec, každého subjektu. V tomto smyslu jde o principy právě „apriorní“. A ještě dost dlouho po něm ty pokusy byly znovu a znovu podnikány. Ale i když dnes už těžko můžeme považovat určitou soustavu principů za jediné možnou a jediné platnou – asi právě tak málo jako euklidovskou geometrii můžeme považovat za jedinou správnou geometrii, my dnes víme, že t+ěch možností různých geometrií je celá řada. těch neeuklidovských; podobně tedy jistě je možná celá řada jiných soustav, jiných principiálních struktur, o nichž většinou třeba ještě vůbec nemáme tušení. Ale dnes je nám jasná jedna věc, že není možné zaujmout jakýkoli praktický anebo i teoretický postoj ke jsoucnu jednotlivému i ke jsoucnu vůbec, aniž by to zároveň nějak uspořádalo jakousi soustavu principů tohoto přístupu, která je ukryta hluboko pod tou rovinou toho praktického vykonání, praktické realizace, ale může být reflexí postupně stále hloub a hloub odhalována. A tak jednu věc z té antické zkušenosti můžeme a musíme nechat zachovánu, totiž ...

(Zápis podle mgf. záznamu z 5.2.73 na A4, samostatný list; dig. přepis 31.1.06.)

(Praha, 730203-2a.)

Ontologie - B LvH, 1973

... Ale dnes je nám jasná jedna věc, že není možné zaujmout jakýkoli praktický anebo i teoretický postoj ke jsoucnu jednotlivému i ke jsoucnu vůbec, aniž by to zároveň nějak uspořádalo jakousi soustavu principů tohoto přístupu, která je ukryta hluboko pod tou rovinou toho praktického vykonání, praktické realizace, ale může být reflexí postupně stále hloub a hloub odhalována. A tak jednu věc z té antické zkušenosti můžeme a musíme nechat zachovánu, totiž že obrátíme-li pozornost dost intenzivně k základům svého přístupu k věcem, k lidem, k problémům, a najdeme-li vhodný, dost pronikavý myšlenkový aparát, abychom jím mohli uchopit tyto základy a principy, pak máme možnost především vysledovat tyto principy, za druhé konfrontovat principy jednoho svého chování s jiným svým chováním, a najít difference, rozpory, a pokoušet se o integraci svého celkového životního přístupu, a posléze máme možnost – což vyplývá z toho předchozího – proměňovat svůj praktický přístup ke skutečnosti na základě revize oněch principů, oněch principiálních struktur, které jsou v základu každého přístupu. My dnes už víme, že tato základní struktury nejsou dány, že se organizují, že krystalizují v atmosféře, v prostředí, které volíme ve své životní praxi. Ale my už vidíme v reflexi možnost nejenom vhledu do těchto principů jakožto vhledu do toho, co je tou poslední skutečností a tím rozhodujícím, ale daným, nýbrž jako do toho, co je rozhodující, ale může být proměňováno. A tak se filosofické zkoumání stává – aniž by přestalo být principiální reflexí – cestou k revizi životního postoje, životního stylu, celoživotního přístupu ke skutečnosti: k věcem, k lidem i k problémům.

(Zápis podle mgf. záznamu z 5.2.73 na A4, samostatný list; dig. přepis 31.1.06.)

(Praha, 730203-2b.)